

Col·lectiu de Directors:
JOAN ANGUERA, JORDI MESALLES,
JOAN OLLÉ, PERE PLANELLA

A MANERA DE MANIFEST

Nota d'introducció de Jordi Coca

És difícil atribuir a tot allò que es deriva de l'organització política de l'Estat espanyol, que impedeix que el teatre català sigui gestionat o coordinat des d'una única concepció. Efectivament, una cosa és la Catalunya estricta, i una altra de molt diferent el País Valencià, les Illes Balears i Catalunya Nord. Tossuderies polítiques al marge, la veritat és que el nostre mercat està trossejat, esquarterat en fragments en cada un dels quals es fomenta la més ridícula de les afeccions: el fanatisme per un mateix.

En aquest context el fragment anomenat Catalunya és el més ben dotat econòmicament i, a hores d'ara, és allí on es dona la vida teatral més presentable. Exemplifiquem-ho: hi ha un Centre Dramàtic dependent de la Generalitat; hi ha una temporada d'estiu al teatre Grec; hi ha, com a mínim, un parell de festivals; hi ha subvencions per a muntatges; un Institut del Teatre dependent de la Diputació de Barcelona, etc. L'inventari possible de la nostra realitat no és ara el moment de comentar-lo. N'hi ha prou de dir que deixa descontent a tothom i que no sembla haver construït res de sòlid. Si demà desaparegués el Centre Dramàtic l'efecte seria exactament el mateix que si es deixessin de repartir subvencions: hi hauria menys possibilitats de fer coses. No desapareixeria, però, cap projecte amb esperances de realització futura; es perdria únicament el present immediat, la rabiosa realitat del diner que cal de seguida per fer alguna cosa urgent... Si en quatre anys només s'ha après a pagar la misèria diària estem autoritzats a dir que s'ha fracassat.

Els primers a notar aquest fracàs han estat els professionals del teatre, els actors, els directors, els autors i tota la plurièssica fauna que habita pels voltants dels escenaris. Tots es lamenten a mitja veu —o es queixen en veu alta, com ara és el cas del Col·lectiu de Directors— de la ineficàcia de les diferents administracions de les quals som víctimes

NOTA D'INTRODUCCIÓ

Al llarg dels darrers quatre anys —és a dir, d'ençà que el senyor Max Cahner és Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya— la vida teatral catalana no ha deixat de desenvolupar-se en la més pregona desorganització. Una part de la responsabilitat és, indiscutiblement, del senyor Conseller, per no haver sabut entendre les necessitats que té plantejades la vida escènica del nostre país; hi ha una altra part de les responsabilitats, però, que són de més difícil atribució. Em refereixo a tot allò que es deriva de l'organització política de l'Estat espanyol, que impedeix que el teatre català sigui gestionat o coordinat des d'una única concepció. Efectivament, una cosa és la Catalunya estricta, i una altra de molt diferent el País Valencià, les Illes Balears i Catalunya Nord. Tossuderies polítiques al marge, la veritat és que el nostre mercat està trossejat, esquarterat en fragments en cada un dels quals es fomenta la més ridícula de les afeccions: el fanatisme per un mateix.

En aquest context el fragment anomenat Catalunya és el més ben dotat econòmicament i, a hores d'ara, és allí on es dóna la vida teatral més presentable. Exemplifiquem-ho: hi ha un Centre Dramàtic depenent de la Generalitat; hi ha una temporada d'estiu al teatre Grec; hi ha, com a mínim, un parell de festivals; hi ha subvencions per a muntatges; un Institut del Teatre depenent de la Diputació de Barcelona, etc. L'inventari possible de la nostra realitat no és ara el moment de comentar-lo. N'hi ha prou de dir que deixa descontent a tothom i que no sembla haver construït res de sòlid. Si demà desaparegués el Centre Dramàtic l'efecte seria exactament el mateix que si es deixessin de repartir subvencions: hi hauria menys possibilitats de *fer coses*. No desapareixeria, però, cap projecte amb esperances de realització futura; es perdria únicament el present immediat, la rabiosa realitat del diner que cal de seguida per fer alguna cosa urgent... Si en quatre anys només s'ha après a pagar la misèria diària estem autoritzats a dir que s'ha fracassat.

Els primers a notar aquest fracàs han estat els professionals del teatre, els actors, els directors, els autors i tota la pintoresca fauna que habita pels voltants dels escenaris. Tots es lamenten a mitja veu —o es queixen en veu alta, com ara és el cas del Collectiu de Directors— de la ineficàcia de les diferents administracions de les quals som víctimes

els pobres ciutadans. I tothom cuita, aleshores, a oferir la seva solució al problema. El Collectiu de Directors, seguint una vella tradició que podríem remontar, com a mínim, al Sindicat d'Autors Dramàtics Catalans de l'any 1911, proposa que els professionals s'organitzin en un espai estable, de manera autònoma, amb la finalitat de cobrir les deficiències del país. L'any 1911 es tractava de disposar d'una companyia catalana que estrenés les obres dels autors nostres; el 1976 —i a través de les Assemblees— es tractava de mobilitzar els ciutadans; ara es tracta de disposar d'un espai d'investigació per tal de superar la rutinària supervivència escènica a la qual ens volen acostumar.

Naturalment si no s'és profeta és impossible de preveure què pot passar amb un projecte com aquest. Està bé que s'hagi redactat i que es publiqui, però no deixa de ser una llàstima haver d'estar sempre al mateix lloc. Francament, no sé si haig de signar aquesta nota a Barcelona l'any 1911, el 1976 o bé el 1984.

JORDI COCA

La pràctica teatral a Catalunya pot estar empobrint-se per moments; tota una època de recerca va cedint davant els imperatius de la rendibilitat comercial. Existeix cada vegada menys una voluntat de risc i d'evolució del mitjà, de recerca de noves vies i llenguatges, d'aproximació a les últimes dramatúrgies del teatre universal i d'aprofundiment de visions dramàtiques autòctones i personals.

Entenem que el teatre, com qualsevol altra activitat artística, necessita estar en constant confrontació dialèctica amb ell mateix; teatre d'avantguarda i teatre popular són dos termes antitètics que formen part d'un mateix procés dialèctic impossible d'aturar.

Creiem necessari i urgent de dur endavant, al nostre país, un *teatre d'investigació* a l'entorn de tots els llenguatges que convergeixen a l'escena.

Sabem que la posició de «franc tirador», ara i aquí, no pot dur enlloc més que a la inestabilitat i a l'aïllament. És per això, que a partir d'unes afinitats teatrals comunes, constituïm un *collectiu de directors* organitzats a l'entorn d'un espai d'exhibició amb dues finalitats bàsiques:

Intercanvi d'experiències, plataforma de discussió crítica i treball en equip, pel que fa a qüestions internes, i

Possibilitat de poder programar amb continuïtat un tipus de teatre que, fins ara, només s'ha pogut fer esporàdicament.

Perquè tot això sigui possible necessitem el suport de les institucions.

Gener 1982

EL TEATRE CATALÀ I LES INSTITUCIONS

És obvi que les institucions públiques tenen la missió d'elaborar una política cultural a curt, mitjà i llarg termini que garanteixi l'assistència econòmica a tota iniciativa d'interès col·lectiu. En el cas del teatre, cal observar tot tipus de propostes; ja sigui donant suport a la producció d'espectacles de caràcter «immediat», ja mitjançant l'ajut a les sales d'exhibició, i també protegint el treball d'investigació.

Les institucions de Catalunya no tenen encara una línia de conducta definida envers el fet teatral, o almenys no l'han

feta pública, com tampoc no tenen una coordinació entre elles. Actualment, potser per manca d'experiència i de pressupostos, es fa una política basada en la provisionalitat que comporta una programació sempre per sota —quantitativament i qualitativa— de les necessitats reals d'allò que hauria de ser una situació teatral normalitzada.

Creiem que en una primera etapa ens cal:

- Una llei de teatre.
- Una política teatral descentralitzadora, que fomenti la creació d'espais de treball teatral coordinats pel Centre Dramàtic a Barcelona i a les comarques de Catalunya.
- Uns canals de distribució que permetin de fer arribar a tot el país el teatre subvencionat que es fa a Barcelona i que facin accessible la capital als treballs d'interès que es fan a les comarques.
- Espais teatrals que corrin a càrrec dels diners públics: teatres municipals, sales polivalents, etc.

En resum, ens cal una política teatral coordinada entre les diverses branques administratives, que creïn unes estructures sòlides, que permetin acabar d'una vegada amb la desorganització i la pobresa teatral que patim, palliada només fins ara per iniciatives privades de règim empresarial o cooperatiu.

GRUPS I ESPAIS

ACTORS, GRUPS I COMPANYIES

— Grups de gran audiència nacional i estrangera que han anat definint un estil i que, a força d'anys, han pogut gaudir d'una infraestructura sòlida i d'una continuïtat de treball. Tots ells nascuts del teatre independent.

— Grups de trajectòria irregular que malden per sobreviure, a desgrat d'alguns interessants productes que han anat oferint.

— Grups d'actors que s'aglutinen a l'entorn d'una iniciativa concreta que, gairebé sempre, parteix d'un director en connexió amb alguna oferta d'ajut econòmic d'alguna entitat. El grup acostuma a durar el que duren les representacions de l'espectacle.

— Efímeres formacions de companyies a l'entorn d'un primer actor o bé d'un empresari.

ESPAIS D'EXHIBICIÓ

— Teatres a mans d'un empresari, que programen prioritàriament espectacles de Madrid en gira per províncies. Estranyament es fan ressò de la producció catalana.

— Teatres gestionats cooperativament que no pretenen una plusvàlua econòmica del seu treball, sinó més aviat constituir-se en servei públic i suplir, així, les iniciatives que, en bona llei, hauria d'haver assumit l'Administració. Aquestes sales procuren d'oferir una programació coherent cadascuna en la seva línia, ja nodrint-se gairebé exclusivament de producció pròpia, ja alternant producció i exhibició, ja limitant-se a l'exhibició.

— Sales que depenen d'entitats recreatives o religioses que només han obert les portes al públic esporàdicament, sovint amb problemes de dotacions mínimes; de gran arrelament al barri, però desconegudes del gran públic en no ser programades amb continuïtat.

— Teatre Romea, únic teatre gestionat per l'Administració, seu actual del Centre Dramàtic de la Generalitat, i que s'ha nodrit fins ara de propostes privades a l'entorn de projectes subvencionats, sense haver elaborat una política de programació pròpia.

— Espais diversos que s'obren per acollir esporàdicament algun espectacle aïllat.

— A les comarques, sales teatrals que depenen de l'Ajuntament o bé d'altres entitats, sovint imposen el seu criteri moral o polític sobre l'ús del teatre, i en gran part tenen problemes d'infraestructura i de discontinuïtat en la programació.

REFLEXIÓ SOBRE EL MOMENT ACTUAL

De tots els exemples apuntats abans, deduïm que l'estabilitat i el treball en equip són dos factors determinants per a la consecució d'uns espectacles d'una homogeneïtat i

qualitat remarcables, així com per a l'evolució i l'aprenentatge constant del professional.

Pel que fa al factor econòmic, també és clar que la continuïtat d'un equip de treball comporta una constant reinversió. En el cas contrari, els professionals del teatre viuen en una provisionalitat constant: es troba feina esporàdicament i sovint en pèssimes condicions, tant pel que fa a interessos artístics com pel que fa a seguretat econòmica. Aquestes migrades condicions de treball impossibiliten l'evolució normalitzada del professional. Cada nou espectacle és com començar de zero.

Quant a les sales, si fem un breu repàs, veurem com totes elles tenen un punt en comú: el difícil equilibri que han de fer entre la llibertat de programació i les exigències financeres, entre criteris comercials i d'opció artística. Degut a l'escassa ajuda econòmica rebuda de les institucions, les sales no poden córrer segons quins riscos i han d'anteposar la relació obra/públic a obra/autor.

Així doncs, un espectacle que no presenti un índex de vendibilitat determinada, a desgrat de posseir un alt grau d'especificitat teatral, difícilment trobarà un lloc d'ubicació ni uns canals de distribució. Aquesta situació genera, avui, la impossibilitat de fer un teatre d'investigació al nostre país.

CONCLUSIONS

Entenem que l'art i la cultura, perquè avanci i no s'enviï, perquè suposin una alternativa crítica i ens ajudin a entendre el nostre temps, han d'evolucionar constantment, i aquesta evolució comporta un risc que cal assumir.

Altres pràctiques artístiques com el cinema, la literatura, les arts plàstiques, la música, etc., han anat presentant alternatives que sens dubte han fet evolucionar l'art; el teatre també, però degut a les peculiars condicions sociopolítiques de Catalunya i per la mateixa complexitat del mitjà, l'evolució teatral no ha arribat a l'estadi que li hauria de pertocar en relació amb les altres arts i, ara per ara, el teatre d'investigació és una activitat infreqüent als nostres escenaris encara que amb un evidentíssim públic potencial. Tots els trencaments amb la norma establerta són rebuts

reticentment pel gran públic, fins que aquest fa seu el nou llenguatge.

Una política cultural responsable ha de contemplar la investigació dramàtica com un servei públic que ha de revertir en una ampliació de marges per al teatre més a l'abast de tothom; que *teatre d'avantguarda* i *teatre popular* són dos termes antitètics que formen part d'un mateix procés dialèctic, impossible d'aturar.

PROPOSTA

Creiem que, malgrat el que hem dit abans, estem vivint un moment d'efervescència teatral a Catalunya, sens dubte motivat per la coincidència de diverses propostes teatrals que han interessat el públic i han creat un ambient favorable envers el teatre, així com per la posta en marxa del Centre Dramàtic de la Generalitat, i pensem que aquest moment s'ha d'aprofitar.

Per això hem decidit d'unir els nostres esforços i la nostra experiència teatral i proposar:

a) Ens cal un espai de treball i d'exhibició de les nostres propostes, així com la creació d'una infraestructura que garanteixi una possibilitat de continuïtat i de distribució, que ens permeti de gaudir de les màximes condicions per a presentar els espectacles.

b) Aquest espai no s'ha de moure per interessos premeditadament comercials; ha de ser un lloc d'investigació (alternativa semblant als antics teatres de cambra i assaig) de nous llenguatges, d'aproximació a noves dramaturgies. És a dir: mirarem d'omplir un espai fins ara inèdit en l'escena catalana dels darrers anys, i hi donarem una continuïtat.

c) No pretenem, cal que quedi clar, fer un teatre elitista, tancat a públics majoritaris. Entenem com a teatre d'investigació aquelles propostes que, per les condicions en què es mou el teatre a Catalunya, no tindrien cabuda, en principi, en un altre espai. Un teatre que plantegi sobretot el treball sobre l'especificitat teatral, sobre tots els elements i llenguatges que s'uneixen i confronten a l'escena. Un teatre sensible al repertori català o internacional, més arriscat i innovador, que cerqui noves tècniques d'expressió dramà-

tica, estretament lligat, és clar, a autors, dramaturgs, actors, escenògrafs, plàstics, músics, etc.

d) Pretenem un espai d'investigació, on aquest terme no s'entengui com un cúmulo d'experiències isolades, marginals i narcisistes, sinó un treball que, degut a la nostra precarietat cultural, vagi a acomplir una funció que a d'altres països, amb una major tradició, duen a terme teatres més institucionalitzats: fer evolucionar el teatre, demostrar que és un fet viu que pot interessar vitalment la gent del nostre temps, tant pel que fa a formes com a continguts.

e) Creiem que l'interès, la qualitat i el rigor de la nostra anterior feina teatral, garanteixen la seriositat de la nostra proposta. Creiem també que la possibilitat de treballar plegats enriquirà la teoria i la pràctica de cadascú, facilitarà l'organització i repercutirà en el nostre treball a més dels avantatges econòmics que això pot significar.

f) Cal fer una referència a l'actor que difícilment pot fer cicles coherents de treball i que sovint es limita a ser una peça més del muntatge, a «fer un paper». Si bé no veiem clar l'equip tancat d'actors, tampoc no creiem en la contractació per un sol treball. Com a alternativa proposem uns equips rotatoris de treball.

Seria el mateix cas per a tots els professionals que convergeixen en el fet teatral (dramaturgs, escenògrafs, il·luminadors, plàstics, etc.). Volem fer notar també, l'interès que aquesta proposta tindrà pel que fa als autors, en oferir una plataforma real on es poden confrontar textos representats, alhora que es possibilita que es muntin obres més investigadores.

g) De cap manera pretenem fer d'aquest espai un monopoli; la nostra proposta és oberta a tots aquells que creuin que el teatre és un fet viu i evolutiu.

En Cataluña la práctica teatral está empobreciéndose a efectos de los imperativos de la rentabilidad comercial. Se hace urgente encauzar un teatro de investigación, y para ello necesitamos una ley de teatro, una política teatral descentralizadora y unos espacios teatrales (teatros municipales, salas polivalentes) pagados por fondos públicos. Por tal motivo hemos decidido unir nuestros esfuerzos y proponemos: *a)* que hace falta un espacio de trabajo y exhibición; *b)* que este espacio no funcione por intereses premeditadamente comerciales; *c)* el teatro de investigación que reivindicamos no supone un teatro elitista; *d)* no entendemos la investigación como un cúmulo de experiencias aisladas; *e)* el interés, la calidad y el rigor de nuestra labor anterior garantizan la seriedad de nuestra propuesta; *f)* hay que tener en cuenta al actor, que no puede seguir ciclos de trabajo coherentes, y *g)* nuestra propuesta está abierta a todos los que crean que el teatro es un hecho vivo y evolutivo.

RÉSUMÉ

La pratique théâtrale en Catalogne est en train de s'appauvrir à cause des exigences de la rentabilité commerciale. Il faut commencer avec urgence un théâtre d'investigation et c'est pour ça que nous avons besoin de: une loi de théâtre, une politique théâtrale décentralisatrice et des espaces théâtraux (des théâtres municipaux, des salles polyvalentes) sous la responsabilité de l'argent publique. C'est pour ça que nous avons uni nos efforts et nous proposons: *a)* Il faut un espace de travail et d'exhibition; *b)* cet espace ne doit pas se mouvoir, avec préméditation, par des intérêts commerciaux; *c)* le théâtre d'investigation que nous revendiquons ne veut pas dire théâtre élitiste; *d)* nous ne l'entendons pas comme un tas d'expériences isolées; *e)* l'intérêt, la qualité et la rigueur de notre travail antérieur garantissent qu'il s'agit d'une propositions sérieuse; *f)* il faut parler de l'acteur qui ne peut pas faire des cycles de travail cohérents; *g)* notre proposition est ouverte à tous ceux qui croient que le théâtre est un fait vif et évolutif.

SUMMARY

Theatrical activity is waning in Catalonia because of the exigencies of commercial profit. There is an urgent need to set up a theater of investigation and this requires a theater law, decentralized theater policies and publicly financed theater space (municipal theaters, multi-use houses). This is why we have decided to combine our efforts and propose: a) that work and show space be provided; b) that such space not be altered because of deliberately commercial interests; c) that the theater of investigation we demand does not mean a theater for the «élite»; d) we don't interpret investigation as a lot of isolated experiences; e) the interest, quality and rigor of our previous work guarantee the seriousness of our proposal; f) reference must be made to the player who is not able to accept coherent work cycles, by g) our proposal is open to everyone who believes that theater is alive and evolving.